AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2020 / 58 • Aralık 2020

AHISKA TÜRKLERİ MESELESİ BAĞLAMINDA GÜRCİSTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

Şevval Beste GÖKÇELİK

Misafir Araştırmacı

Kasım 1944te Joseph Stalinin önderliğindeki Sovyetler Birliği, Ahıska Türklerinin tamamını (yaklaşık 90.000-120.000 kişi) Gürcistandaki anavatanlarından sürgün etti. O zamandan beri Ahıska Türkleri dünyanın birçok ülkesinde yaşamlarını sürdürüyor. Bugün başlıca olarak Ukrayna, Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Rusya, Türkiye ve Özbekistanda yaşamakta olan yaklaşık 550.000-600.000 Ahıska Türkü[1] olduğu tahmin ediliyor. Bu ülkeler arasında bir değerlendirme yapıldığında özellikle Gürcistana odaklanmak gereklidir çünkü Ahıska Türkleri, daha önce Gürcistanın güney kesiminde bulunan Mesheti olarak bilinen bölgede yaşıyorlardı. Bu nedenle, bu insanların anavatanlarına dönüşü meselesi Gürcistan hükümetinin çabalarını gerektirmektedir. Bu çerçevede, Gürcistan 1999da Avrupa Konseyine üyelik aşamasında Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşünü gerçekleştirme taahhüdünde bulunmuştur. Buna göre Gürcistan 1999dan itibaren üç yıl içinde Ahıska Türklerinin dönüşünü başlatacak ve süreç 2011 yılına kadar tamamlanacaktı.[2] Ancak 2020 yılına gelindiğinde bu insanların anavatanlarına dönüşleri konusunda hala kayda değer bir ilerleme kaydedilemediği görülmektedir.

Türk toplumunun Ahıska Türklerini bir dereceye kadar akraba olarak görmesi nedeniyle Gürcistanın Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşü konusundaki tutumu Türkiye tarafından özellikle yakından takip edilmektedir.[3] Bu durumun temel nedeni Ahıska kimliği ile Türk kimliği arasındaki benzerliklerdir. Bu kişilerin çoğu kendilerini Gürcü kimliğine bağlılık anlamına gelen Mesket yerine Türk kimliğine bağlılık anlamına gelen Ahıska Türkü olarak tanımlamaktadır. Bu farklı isimlerin ve kimliklerin kullanılmasının siyasi nedenleri vardır.[4] Yine asıl mesele Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönmeleri ile ilgilidir ve temel soru şudur: Bu insanlar Gürcistana döndüklerinde hangi kimliği benimseyecekler?

Bu konuyla ilgili olarak Türkiye sık sık bu insanların Türki kökenine vurgu yaparken, Gürcistan ise bu insanların Hıristiyanlıktan Müslümanlığa geçişlerinden sonra Türk kimliğini benimseyen etnik Gürcüler olduğunu savunmaktadır. Gürcü devleti resmi olarak Ahıska Türklerini Gürcü olarak tanımlasa da Gürcü toplumunda genel olarak Türk kimliğine sahip oldukları yönündeki hakim görüş, Gürcistanın geri dönüş sürecindeki isteksizliğinin önemli nedenlerinden biridir.[5]

Ahıska Türklerinin demografik yapısı ve kendilerini tanımlama biçimleri, bu insanların

geçmişi ve bugünü hakkında önemli ipuçları ortaya koymaktadır. Antalyada yapılan bir ankete göre Ahıska Türkleri ile yapılan görüşmelerde bu insanlar kimlik tanımlarında Ahıska Türkü terimini tercih etseler de ağırlıklı olarak Türklüğe odaklanmışlardır.[6] Bu anket, Ahıska Türklerinin Türk kimliğine bağlılığını gösteren bir örnek olarak değerlendirilebilir. Türklüğe gösterilen bu yakınlık karşılığında ise Türkiye her fırsatta Ahıska Türklerine olan desteğini dile getirmektedir.

Belirtilen kapsamda Ankara, Ahıska Türklerinin Gürcistana dönüşünü kolaylaştırma noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye, Ahıska Türklerinin dönüş meselesini temel bir hak olarak değerlendirmekte ve bu tarihi sorumluluk duygusunun etkisiyle bu konudaki gelişmeleri yakından takip etmektedir. Ancak, Gürcistanın bu konuyla ilgili olarak ülke içindeki istikrar ve toplumsal bütünlük konularındaki endişelerini bilen Türkiye, sorunu çözme girişimlerini Gürcistan ile ilişkilerine yansıtmamayı tercih etmektedir. Türkiye, Gürcistana bu konuda baskı yapılmasının iki taraf arasındaki ilişkilerde ciddi bir bozulmaya yol açacağı bilinciyle hareket etmektedir.

Bu amaç doğrultusunda Türkiye, Gürcistanın konu hakkındaki gecikmelerine ölçülü tepkiler vermekte ve komşuluk ilişkilerini iyi bir seviyede tutmaya çalışmaktadır. Bu doğrultuda, geri dönüş sürecini hızlandırması adına Gürcistanı harekete geçirmek üzere bazı girişimler uygulanmaktadır. Örneğin Türkiyenin desteğiyle Dünya Ahıska Türkleri Birliği (DATÜB) kurulmuştur.[7] DATÜB yetkilileri Türkiye ve Gürcistandan yetkililerle düzenli olarak görüşmektedir. Bu toplantılarda dönüş yasasının uygulanmasındaki sorunlar dile getirilmekte ve konuyla ilgili çeşitli talepler sunulmaktadır.[8] Son olarak 21 Kasım 2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, DATÜB Başkanı Ziyaddin Kassanov ile görüşmüştür. Bu görüşmenin ardından Çavuşoğlu, Twitter hesabından yaptığı paylaşımda şu mesajı paylaşmıştır: Ahıska Türklerinin haklı davasına sahip çıkmaya, Ahıskalı kardeşlerimize her zaman ve her yerde destek olmaya devam edeceğiz.[9] Görüldüğü üzere Türkiye Gürcistana doğrudan baskı yapmak yerine arabulucu kurumlar aracılığıyla bu uğurda çaba göstermektedir. Çavuşoğlu, Kasım ayında Türkiyenin diplomatik takvimiyle ilgili konuşmasında da Ahıska Türkleri konusuna yer vermiştir. Türkiyenin Ahıska Türkleri politikasıyla ilgili olarak Çavusoğlu, Ahıskalıları unuttuğumuzu kim söyledi size? Ben 2003'ten beri adeta geri dönemedikleri için kendimi Ahıska Türklerine adamış bir siyasetçiyim demiştir.[10]

Bazı görüşlere göre Ahıska Türklerinin dönüşü Türkiye için duygusal bir mesele değil jeopolitik bir olaydır ve bu bakımdan Türkiyenin bu süreçte aktif rol oynaması gereklidir, çünkü Gürcistan Türkiye ile Türki cumhuriyetler arasındaki bağlantıyı sağlayan önemli bir kesişme noktasında yer almaktadır.[11] Bu konuyla ilgili olarak Türk yetkililere göre Türkiye, Ahıska Türklerinin Gürcistana dönüşünde üçüncü taraf olarak hareket etmelidir. Türkiye, dönüş sürecinde ana aktörlerin Ahıska Türkleri dernekleri ve Avrupa Konseyi olması gerektiğini belirtmektedir; bu çerçevede Türkiye ise bu sürece dışarıdan destek vermelidir.[12]

Ahıska Türkleri meselesinin Türkiye tarafından özenle ele alınması ve Gürcistan ile ilişkileri aksatmamasının en önemli nedenlerinden biri bu ülkeler arasındaki ikili bağların öneminden kaynaklanmaktadır. Türkiye ve Gürcistanın ekonomik, ticari ve kültürel bağları 1990lardan bu yana giderek güçlenmiştir. Vizesiz rejimin getirilmesinden sonra iki toplum

arasındaki ilişkiler önemli ölçüde artmış ve Türkiye, iş arayan Gürcüler için gözde bir yer haline gelmiştir.[13] İki ülkeden geçen boru hatları da ikili ilişkiler kapsamında önemlidir. Özellikle Gürcistandan geçen petrol ve doğalgaz boru hattı projelerinin devreye girmesinden sonra, Gürcistanın jeopolitik önemi önemli ölçüde artmış ve ülkenin istikrarını sürdürmek Türkiyenin Gürcistana yönelik politikasının birincil hedefi haline gelmiştir.[14] Ayrıca Gürcistanın artan jeopolitik önemine paralel olarak, Türkiye-Gürcistan güvenlik/askeri iş birliği yıllar içinde önemli ölçüde artmıştır.

Ahıska Türklerinin anavatanlarına dönüşünün Sovyet sonrası Gürcistanın şimdiye kadar yerine getirilmemiş bir sözü olduğunu söylemek yanlış olmaz. Halihazırda bir Avrupa Konseyi üyesi olduğu düşünüldüğünde Gürcistanın bu süreci tamamlamak adına pek bir motivasyonu yoktur ve Avrupa Konseyinin şu ana kadar Gürcistana sözünü yerine getirmesi için yalnızca sembolik bir baskı uyguladığı görülmektedir. Sonuç olarak Türkiye de dahil olmak üzere farklı aktörler bu süreci hızlandırmak adına öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye ile Gürcistan arasındaki mevcut iyi ekonomik, siyasi ve askeri ilişkiler nedeniyle Türkiye, Ahıska Türkleri konusunda ölçülü bir tutum benimsemekte ve Gürcistanı kötülememeyi tercih etmektedir. Türkiyenin nihai hedefi Ahıska Türklerinin Gürcistandaki anavatanlarına geri dönmesidir, ancak Türkiye bunu Gürcistan ile dostane ilişkileri çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

**Fotoğraf: Gürcistandaki anavatanlarını ziyaret eden bir Ahıska Türk heyeti - Kaynak: https://www.sabah.com.tr/yasam/2018/10/24/ahiska-turkleri-anavatanlari-gurcistanda-bulustu*

[1] Talha Yavuz, Ahiska Turks' memories of exile remain alive and vivid, *Anadolu Agency*, November 14, 2020, https://www.aa.com.tr/en/world/ahiska-turks-memories-of-exile-remain-alive-and-vivid/2044085

[2] Haydar Efe, Gürcistan'ın Avrupa Konseyi Üyeliği ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi nin Tarafı Olması ve Ahıska Türklerinin Anavatanlarına Dönüşü Sorunu, *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu, Bildiriler*, No: 2, Erzincan, 11-13 Mayıs 2017, p. 142.

[3] Diba Nigar Göksel, Turkey and Georgia: Zero-Problems?, *The German Marshall Fund of the United States*, Strengthening Transatlantic Cooperation: Black Sea Trust for Regional Cooperation, Romania, 2013, p.4.

[4] Serhat Keskin, The Repatriation Process Of Meskhetian/Ahiska Turks To Their Homeland In Georgia: Challenges And Prospects, M.S. Thesis, Middle East Technical University, 2019, p.16.

[5] Alter Kahraman & Mehmet Oğuzhan Tulun, Post-Sovyet Gürcistanda Azınlık Hakları: Uluslararası Örgütler ile Uluslararası ve Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Bakışı, *Gürcistan'daki Müslüman Topluluklar: Azınlık Hakları, Kimlik, Siyaset*, (ed.) Ayşegül Aydıngün, Ali Asker ve

Aslan Yavuz Şir (Ankara: Terazi Yayıncılık, 2016), p.141.

[6] Damla Mursül, Türkiyede Yaşayan Ahıska Türklerinde Kimlik Algısı: Antalya Örneği, *Uluslararası Ahıska Türkleri Sempozyumu, Bildiriler*, No: 2, Erzincan, 11-13 Mayıs 2017, p. 433-448.

[7] Keskin, The Repatriation Process Of Meskhetian/Ahiska Turks..., p. 36.

[8] Serhat Keskin & Özge Anaç, Ahıska Türklerinin 1944 Sürgününden Günümüze Gürcistana Geri Dönüş Mücadelesi ve 2007 Yılına Kadar Dönenlerin Durumu, *Gürcistan'daki Müslüman Topluluklar: Azınlık Hakları, Kimlik, Siyaset*, (ed.) Ayşegül Aydıngün, Ali Asker ve Aslan Yavuz Şir (Ankara: Terazi Yayıncılık, 2016), p. 286.

[9] "Bakan Çavuşoğlu, Dünya Ahıska Türkleri Birliği üyeleriyle görüştü, *TRT Haber*, 21 Kasım 2020, https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-cavusoglu-dunya-ahiska-turkleri-birligi-uyeleriyle-gorustu-532886.html

[10] Nazlı Yüzbaşıoğlu, Türkiye'nin 2021 diplomasi ajandasının ana başlığı 'Girişimci ve İnsani Dış Politika, *Anadolu Ajansı*, 28 Kasım 2020, https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyenin-2021-diplomasi-ajandasinin-ana-basligi-girisimci-ve-insani-dis-politika/2058724

[11] Yuliya Biletska & Turgut Kerem Tuncel, Ahıska Türklerinin Gürcistana Geri Dönüşü ve Ermeni Faktörü, *Gürcistan'daki Müslüman Topluluklar: Azınlık Hakları, Kimlik, Siyaset*, (ed.) Ayşegül Aydıngün, Ali Asker ve Aslan Yavuz Şir (Ankara: Terazi Yayıncılık, 2016), p. 339.

[12] Biletska & Tuncel, Ahıska Türklerinin Gürcistana Geri Dönüşü ve Ermeni Faktörü, p. 339.

[13] Reha Yılmaz, Mehmet Sayın & Valeri Modebadze, Georgian □Turkish Relations since the Breakdown of Soviet Union, Çankırı Karatekin University, *Journal of The Faculty of Economics and Administrative Sciences*, No: 1 (2014), p. 360.

[14] Yılmaz et. al, Georgian – Turkish Relations since the Breakdown of Soviet Union, p. 366.

Yazar Hakkında :

Şevval Beste Gökçelik 2019 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü □□□□ mezun olmuştur. Lisans mezuniyetini takiben 2019 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrasya Çalışmaları tezli yüksek lisans programına başlamıştır. 2018 yılında Erasmus programı kapsamında Università di studi degli Siena'da (Siena Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans seviyesinde dersler almıştır.

Lisans öğrenimi sırasında Ocak 2019'da Türkiye Stratejik Analizler Merkezi'nde staj yapmış ve Türkiye □□□ doğrudan ve dolaylı ilgilendirebilecek bölge dışı siyasi, ekonomik, askeri ve sosyokültürel gelişmelerin yakından takibini sağlamıştır. Burada 'Arap Baharı'nda Gençlik Örgütleri' adlı tez

çalışmasını hazırlamıştır. Ayrıca TÜRKSAM Göçmen Bültenini hazırlamıştır. Yüksek lisans öğrenimi sırasında 2019 yılında Polonya'nın Krakow kentinde uluslararası tanıtım ve pazarlama alanında uygulamalı olarak staj yapmıştır.

Kasım 2020'de Misafir Araştırmacı olarak AVİM'e katılmıştır.

Atıfta bulunmak için: GÖKÇELİK, Şevval Beste. 2026. "AHISKA TÜRKLERİ MESELESİ BAĞLAMINDA GÜRCİSTAN-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 58. Aralık 28. Erişim Kasım 11, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/AHISKA-TURKLERI-MESELESI-BAGLAMINDA-GURCISTAN-TURKIYE-ILISKILERI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır